

Magistrale muzikanten loodsen Jan Ritsema door het vagevuur

UTRECHT – Waarschijnlijk schreef T.S. Eliot de beroemdste dichtregels over in dans te vatten tijd en ruimte: 'At the still point of the turning world, there the dance is' en 'There would be no dance, and there is only dance'.

In navolging van vele choreografen werd in het Utrechtse Spring Dance Festival een nieuwe vertaalslag van deze woorden gepresenteerd. In de wentelende wereld, oftewel de witgrijze ruimte met het zachte daglicht van een voormalige Kerk (thans Ottonne) tastte ditmaal toneelschrijver/acteur/regisseur Jan Ritsema als onbevange beweging naar het roerloze punt, waar tijd alleen door tijd kan worden overwonnen. Beter nu dan nooit... Met priemend olieke blik kwam hij – zonder bril en met stropdas en pinkring – zijn publiek onder ogen. Bij voorbaat onschendbaar?

Niet met de leugenachtigheid van woorden, maar met de eerlijkheid van zijn medisch zo zwaar beproefde lichaam wilde hij de ordeloosheid in zichzelf en onze wereld toelaten. En daarmee werd niet Eliot maar diens evenknie Auden zijn blindegeleide-stok: 'Death is not understood by death, nor you nor I'.

Voor Ritsema's wens om het als David tegen dansreus Goliath op te nemen was hoe dan ook moed nodig. Niet zozeer omdat vijftigers door die machtige kongsi van Kerk en Hollywood niet geacht worden te dansen. Daar heeft het feminisme, zoals Amil Ramdas onlangs in de NRC terecht schreef, wel mee afgerekend. Die moed is vooral nodig, omdat expressie en exhibitionisme zo gevaarlijk in elkaars vaarwater zitten en fysieke hulpeloosheid ongewild omslaat in lachwekkende koketterie. Zich overleverend aan de wijsheid

van zijn onwetendheid had Ritsema maandenlang zijn ledematen te luisteren gelegd bij het diepreligieuze 'Quator pour la fin du temps'. Olivier Messiaen componeerde deze muziek in 1940 tijdens zijn gevangenschap in Silezië. Arme Jan Ritsema, hij had het kunnen weten. Hij kreeg het onverbiddelijke veto van de weduwe Messiaen, die gehoor gaf aan de wens van haar man dat zijn religieuze meditaties alleen gemusiceerd worden. Datzelfde lot trof ooit al choreografe Kathy Gosschalk. Het moet de weduwe in Parijs ontgaan zijn, of een doorn in het oog zijn, dat in 1965 het 'Essay in Stille' van Hans van Manen op Messiaens 'Neuf méditations pour orgue' zelfs met officiële prijzen gelauwerd werd. Ritsema's reddende engelen werden de Ictus-ensemble-leden Takashi Yamane (klarinet), George van Dam (viool) en Geert de Bièvre (cello) en pianist Yutaka Oya. Zij ver-

vingen schielijk het 'Quator' met adagio's, gavotte, 'Stücke' en largo van Berg, Bach, Webern, Mahler en Ives en loodsten hem door het vagevuur. De sterren uit het Paradijs plukken verleendend zij de nu eens denkende danser, dan weer dansende denker inderdaad het aura van onschendbaarheid. Met het gelouterde professionalisme van zijn leeftijdsgenoten

Springdance

uit de dans- en balletwereld heeft zijn *acting out* natuurlijk niets uitstaande. Hij huppelde als een dolle hohd, zwaaide kronkelend met stokken-armen, tolde zonder te spotten of zat verzonken in zichzelf te luisteren en liet ons meebelevan wat de wonder-schone muziek bij hem teweegbrengt. Eliot schreef: 'Desire itself is

movement/ not in itself desirable'. Hoe onwaarschijnlijk mysterieus mooi de musici speelden, de eigenzinnige verkenning van ordeloosheid kreeg er geen vleugels door. De improvisatie werd pas verlost van het ikben-lekker-stout-stempel toen hij zich niet bewust was hoe hij op een gegeven moment opstond om te gaan zitten. In die luttele seconde voelde ik pas (denk ik) de diepgang van zijn streven. Had hij zich behalve aan componisten ook maar aan choreografen durven overleveren! Het jeukende probleem werd het ontbreken van een begripsvolle begeleider die hem in de onaantastbare handknepen van projectie en inspectie had ingewijd. Of heeft de laat aangereikte muzikale voedingsbodem de schuld? Wat restte was een man die schijnbaar ongeremd en in geveinsde vrijblijvendheid zijn gevoel voor beweging etaleerde, maar die niet de in-

druk wekte op tast te zijn naar dat ene in tijd te overwinnen punt. Wat Ritsema als dappere dodo in dansland wel aan integriteit liet zien, was de beroepsdanser Jose Navas uit Caracas niet beschoren. In ijdel vertoon van schamele bewegingen wurmde deze Narcissus zich in zwart fluweel, blauw tule en openbarstende korsetten. Voor aanvang van zijn vier korte solo's moet hij liters vocht gedronken hebben om zijn verwrongen innerlijk met zijn eigen zweet-sproeier weg te spoelen. In Amerika kreeg hij er een Bessie Award voor, wat veel zegt over de ineenstorting van de Amerikaanse danswereld. Vermakelijker en minder pretentieus was 'Talud', een geslaagd project van Mette van der Sijs over de teloorgang van een zorgeloze commune van vier heuvelbewoners. Boosdoeners waren een infiltrante met blikjes en knakworsten, zo'n dertig quick-

quick-slow-bejaarden van de plaatselijke dansschool en een nep Marco Borsato. Goed voor de vele zomerfestivals die ons stellig te wachten staan. In Utrecht kondigde die hausse zich al in het druk bezochte Blues Festival aan. Achter de schermen werd ondervijl door de jury van de Springdance Cinema-compitie een harde noot gekraakt. De dansexperts wonnen het van de filmadepten. Met de gedeelde eerste prijs voor het vierluikje 'Through my eyes' van Gert Weigelt (Duitsland) en 'La Folia/Conceit' van het Belgische duo Stefan Franck en Bart van Dessel werd een begripsvolle visie op dans boven de deprimerende trend tot a-dansante zwartgalligheid verheven. De tienduizend gulden gingen naar de Belgen, als bijdrage voor een nieuwe co-productie, de Duitser mocht slechts in de eer delen. Een bezopen constructie.

Eva van Schaik